

NURMIJÄRVEN KUNNAN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE JULKISTEN TYÖVOIMA- JA YRITYSPALVELUIDEN UUELLEEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Nurmijärven kunta pitää periaatteessa hyvänä työvoimapalvelujen siirtämistä kuntapohjaiseen malliin. Huonoa on kuitenkin se, että palvelut ollaan siirtämässä Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin mukaisina palvelun järjestämisen tapa pitkälti saneltuna ja rajattuna. Kunnille ei anneta vapautta löytää omia uusia tapoja vaikuttavien palvelujen järjestämiseksi, eivätkä kunnat saa tässä yhtälössä kasvavaa taloudellista vastuutaan vastaavaa mahdollisuutta vaikuttaa työllisyyden kehitykseen.

Esitetty uudistus keskittyy lähes kokonaan hallintomalliin ja rahoitukseen. Esityksestä ei ilmene selkeästi, mitkä tehtävät siirtyvät valtiolta kunnille. Kaikkiaan esitys sisältää paljon asioita pienistä yksityiskohdista isompiin periaatteisiin, jotka jäävät epäselviksi ja perusteluiltaan ohuiksi. Siirtyviä tehtäviä tulisi tarkastella asiakaslähtöisesti ja jättää kunnille omaa harkintavaltaa palvelujen sisältöön ja järjestämisen tapaan.

Uudistuksen aikataulua on syytä pohtia uudelleen, sillä nykyisellä valmiustasolla voimaantulo vuonna 2024 vaikuttaa epärealistiselta. Työllisyyden kuntakokeilut ovat edelleen kesken eikä kokeilujen vaikutuksia ole vielä kattavasti arvioitu. Perusteltua olisi arvioida ensin kuntakokeilun tulokset ja päättää uudistuksesta vasta sen jälkeen. Syvemmälle valmistelulle ja vaikutusten arvioinnille yhdessä mahdollisten tulevien järjestämisvastuullisten toimijoiden kanssa tulee varata aikaa. TE-palvelujen uudistaminen olisi myös perusteltua tehdä samanaikaisesti sosiaaliturvalainsäädännön uudistamisen kanssa.

Järjestämisvastuu

Järjestämisvastuu tulee olla jokaisella kunnalla, ei vain kunnilla, joissa tietty työvoimamäärä ylittyy. Nyt esitys on tosiasiallisesti siirtämässä vastuuta kuntien sijaan isommille yhteistoiminta-alueille. On helppo yhtyä Kuntaliiton esittämään näkemykseen siitä, että esityksessä ei pohjimmiltaan vaikuta olevan kyse tehtävän siirtämisestä valtiolta kuntien hoidettavaksi, vaan kuntapohjaisen alueellisen työvoimahallintotason perustaminen.

Asetettu 20 000 henkilön työvoimaraja saattaa ainakin joillain alueilla vesittää uudistuksen alkuperäisen ajatuksen tuoda julkiset työllisyys- ja yrityspalvelut lähelle asiakasta. Toisaalta työvoimaraja pakottaa jotkut kunnat vastentahtoisesti valtion sanelemaan yhteistoiminta-alueeseen. Yhteistoiminta-alueiden muodostamisen tavoitteena tulee olla satunnaisen työvoiman määrän sijaan toiminnallisesti ja ennen kaikkea asiakkaan kannalta tarkoituksenmukainen kokonaisuus.

Uudistuksessa eriytetään toisistaan työllisyyspalvelujen järjestämis- ja rahoitusvastuu. Tämä on omiaan avaamaan ovia osaoptimoinnille työllisyys- ja yrityspalveluihin liittyvien menojen ja tulojen suhteen. Järjestämis- ja rahoitusvastuun on oltava samalla taholla ja kuntien on

Nurmijärvi

annettava itse keskenään muodostaa tarkoituksenmukaiset yhteistoiminta-alueet toiminnallisesti järkevällä tavalla.

Kuntien tulee saada sopia työvoimapalvelujen järjestämisvastuun toteuttamisesta käyttäen kaikkia kuntalain 8 luvun 49 §:n mukaisia yhteistoimintamuotoja. Kuntayhtymä ja vastuukunta -mallin lisäksi myös kuntien välinen yhteistoiminta sopimuksen perusteella tulee mahdollistua. Työllisyyspalvelujen järjestäminen onnistuu parhaiten, kun kunnilla on mahdollisuus rakentaa yhteistoimintaa paikallisista tarpeista lähtien ja olemassa olevat yhteistoiminnan muodot huomioiden.

Työttömyysturvan rahoitus

Esitys muuttaa merkittävästi kuntien roolia työttömyysturvan rahoittajana. Malli aiheuttaa sen, että jatkossa kuntien talous on entistä voimakkaammin riippuvainen suhdannevaihtelusta. Heikon taloussuhdanteen aikana työttömyys kasvaa kasvattaen samalla kuntien menoja ilman, että niillä on mahdollisuutta vaikuttaa asiaan. Näitä tilanteita varten esitykseen tulee kirjata jonkinlainen mekanismi, jolla estetään, ettei voimakkaiden matalasuhdanteiden tai äkillisten rakennemuutostilanteiden työllisyysvaikutus tee kuntien taloustilanteesta mahdotonta.

Esityksen mukaan kunnan rahoitusvastuu työttömästä henkilöstä katkeaa vasta työsuhteen myötä. Esimerkiksi työllistymistä edistävään palveluun osallistuminen ei tuota kunnalle mitään taloudellista hyötyä. Kannustavaan malliin tulisi sisältyä se, että kunta hyötyy myös siitä, jos asiakas etenee työllistymisen polulla muutoin kuin työllistymällä. Koulutus, kurssit, työkokeilut, osa-aikatyö yms. ovat usein reitti työllistymiseen. Esitetty rahoitusmalli ei kannusta näiden järjestämiseen.

Kunnille suoritettavan kompensaation poikkileikkauskohdaksi on esitetty vuotta 2022. Tämän kyseisen vuoden työmarkkinatukimaksut ovat monissa kunnissa tavanomaista suuremmat johtuen koronavuosien aiheuttamasta pitkäaikaistyöttömyydestä. Käytettäessä tätä poikkeustilannetta vertailukohtana, on vaara, että kompensaatio jää liian pieneksi normaaliin tilanteeseen nähden.

Rahoituksen muodostuminen yhden hetken poikkileikkaustilanteen mukaisesti asettaa vahvan väestönkasvun alueet heikkoon asemaan, kun kompensaatio ei korvaa muuttovoittokuntien kasvavia kustannuksia. Kompensaation tulee reagoida kuntien väliseen muuttoliikkeeseen sekä muuhun väestönmuutokseen ja kompensaation tasoa tulee tarkastaa työvoiman määrän muuttuessa.

Lähivuosille ajoittuu useita merkittäviä kuntatalouteen vaikuttavia uudistuksia. Ylipäätään kuntien rahoitusvastuun kasvattamista tulee harkita tarkkaan tilanteessa, jossa sote-uudistus jo muuttaa merkittävästi kuntien tilannetta ja taloudellista kantokykyä. Eri uudistuksien taloudelliset vaikutukset tulisi tarkastella yhteisvaikutuksina, jotta vaikutukset yksittäisen kunnan osalta eivät aiheudu kohtuuttomiksi. Mikäli kuntien rahoitusvastuu kasvaa, on kustannukset korvattava kunnille täysimääräisinä.

Hyvinvointialueiden osallistuminen rahoitukseen

Osalla pitkäaikaistyöttömistä palvelutarve koostuu pitkälti tulevien hyvinvointialueiden tuottamista palveluista. Kohderyhmän työkyky ja työllistymisen edellytykset saattavat olla todella heikot. He ovat kuitenkin työnhakijoita, koska hakijaksi ilmoittautuminen on edellytys ensisijaisen toimeentulotukimuodon eli työmarkkinatuen saamiselle. Lakiesityksessä ei ole kiinnitetty lainkaan huomiota työvoimapalvelujen järjestäjän ja hyvinvointialueiden väliseen yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon.

Hyvinvointialueiden tulee osallistua pitkäaikaistyöttömyydestä aiheutuvien kustannusten rahoitukseen, jotta hyvinvointialueille on myös kannustin hoitaa työttömien työnhakijoiden sosiaali- ja terveystalvituista kuten kuntouttavaa työtoimintaa. Kun sote-palvelujen järjestämisvastuu on hyvinvointialueille, niin on luontevaa, että myös hyvinvointialueet ovat osavastuussa pitkään työttöminä olleiden kustannuksista.

Palkkatuki

Esityksen mukaan palkkatukea ei voisi myöntää kunnalle tai kunnan määräysvallassa olevalle yhteisölle. Tämän myötä poistettaisiin yksi merkitykseltään iso kuntien työllisyydenhoidon keino työkaluvalikoimasta. Käytännössä tämä estäisi lukuisten työsuhteiden syntymisen vuosittain. Yleensä tuettuun työsuhteeseen on kunnissa valikoitunut henkilöitä, jotka eivät helposti työllisty avoimille työmarkkinoille. Tuettu työ on kuitenkin tällaisille henkilöille suuri apu ja mahdollisesti yksi askel kohti ”oikeaa” työllistymistä.

Henkilöstön liikkeenluovutus

Kuntiin siirtyvien, nyt valtion hoitamien TE-palvelujen kustannukset on arvioitu esityksessä 700 miljoonan suuruisiksi vuoden 2024 tasolla. Rahoitusta palveluja varten on kuitenkin siirtymässä vain 520 miljoonaa. On odotettavissa, ettei siirtyvä rahoitus riitä lainmukaisten palvelujen ylläpitämiseen, etenkin kun kunnille siirtyy suuri määrä henkilöstökustannuksia annettuina ja etukäteen sidottuina.

TE-hallinnon henkilöstön siirtoa kuntiin ei tule toteuttaa liikkeenluovutuksena. Uudistuksen tavoitteena on tehdä palveluista paikallisia, joustavia ja tehokkaita. Tämä edellyttää uusien toimintatapojen ja organisaatiomallien luomista. Näin ei tapahdu, mikäli uudistuksella käytännössä siirretään TE-hallinto sellaisenaan kuntatasolle.

Toistaiseksi kuntia ei ole otettu mitenkään mukaan valmistelemaan henkilöstön siirtoa tai niitä rekrytointiperiaatteita, jotka tulevat vaikuttamaan uudistuksen mahdollisesti toteutuessa kuntiin tai yhteistoiminta-alueisiin. Vaikutusmahdollisuus oman tulevan henkilöstön rekrytointiin pitäisi ilman muuta olla tarjolla. Samoin kaikki tarjolla oleva tieto toiminnoista, toimintatavoista, tehtävänkuvista, organisaatiosta jne. tulee olla tarjolla mahdollisille tuleville järjestämisvastuullisille tahoille mahdollisimman ajoissa.